

Semnan University of Medical Sciences

KOOMESH

Journal of Semnan University of Medical Sciences

Volume 20, Issue 2 (Spring 2018), 179-416 Social Determinants of Health Supplement

ISSN: 1608-7046

Full text of all articles indexed in:

Scopus, Index Copernicus, SID, CABI (UK), EMRO, Iranmedex, Magiran, ISC, Embase

رابطه سواد اطلاعاتی، اعتیاد به اینترنت و سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی

مصطفی لنگری زاده^۱ (Ph.D)، مجید نقی پور^{۲*} (Ph.D Candidate)، علی ولی نژادی^۳ (Ph.D)، سید محسن طباطبایی^۲ (Ph.D Candidate)، امید یوسفیان زاده^۱ (Ph.D Candidate)، سمیه جهانی کرارودی^۱ (B.Sc)، زهرا مرادپور شمامی^۴ (M.Sc)، اباسط میرزایی^۵ (Ph.D)، آرزو عباس زاده فلاح^۶ (M.Sc)

۱- گروه مدیریت اطلاعات سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

۲- گروه مدیریت اطلاعات سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، پردیس بین‌الملل، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

۳- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، گروه فناوری اطلاعات سلامت، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۴- گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۵- گروه مدیریت خدمات بهداشتی، واحد علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۶- مرکز تحقیقات سیاست‌گذاری اقتصاد سلامت، دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی واحد تهران، تهران، ایران

۷- گروه مدیریت فناوری اطلاعات، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۵/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۹/۱۹

نویسنده مسئول، تلفن: ۰۹۱۲۰۲۵۶۲۵۲، mnaghipour@gmail.com

چکیده

هدف: با توجه به شیوع استفاده از اینترنت در سطح جهان و به همراه داشتن مخاطراتی برای جوامع به خصوص در بین جوانان، سواد اطلاعاتی می‌تواند بر نحوه استفاده از اینترنت تأثیرگذار باشد؛ هدف از این مطالعه بررسی ارتباط بین سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت و سپس بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت و سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران می‌باشد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش تحلیلی-مقطعی در سال ۱۳۹۵ بر روی ۳۶۵ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران انجام شد. با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی و تصادفی ساده از هر کدام از دانشکده‌ها به تناسب تعداد دانشجو، نمونه مورد نیاز انتخاب شد. سه فرم پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی، مقیاس اعتیاد اینترنتی یانگ و مقیاس سلامت عمومی GHQ-28 در بین دانشجویان توزیع گردید.

یافته‌ها: ۲۹/۹ درصد از دانشجویان در معرض اعتیاد به اینترنت، ۱/۳ درصد دارای علائم اعتیاد به اینترنت و ۶۸/۸ درصد افراد بدون اعتیاد بوده‌اند. از لحاظ سواد اطلاعاتی اکثر دانشجویان در حد متوسط قرار داشتند (۶۰/۵ درصد متوسط، ۳/۳ درصد پایین و ۳۶/۲ درصد دارای سواد اطلاعاتی بالا). رابطه معکوس و معناداری بین افزایش سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت به دست آمد ($r = -0/45$ و $p < 0/001$). نمره سلامت عمومی در سطوح مختلف اعتیاد به اینترنت رابطه معکوس و معناداری را نشان داد (با $P < 0/001$).

نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان داد هر چه سواد اطلاعاتی بالاتر باشد، میزان اعتیاد به اینترنت کاهش می‌یابد و کاهش اعتیاد به اینترنت موجب افزایش سلامت عمومی دانشجویان خواهد شد. بنابراین با توجه به اهمیت دانشجویان به‌عنوان قشر پیشرو در جوامع و اثرات مطلوب افزایش سواد اطلاعاتی، می‌بایست برنامه‌ریزی‌های لازم از طرف مسئولین دانشگاه‌ها برای افزایش سواد اطلاعاتی دانشجویان در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه تدوین و اجرایی شود، تا اثرات نامطلوب استفاده از اینترنت کاهش یابد و از طرفی سلامت عمومی جامعه افزایش یابد.

واژه‌های کلیدی: سواد اطلاعاتی، اعتیاد به اینترنت، سلامت عمومی

اینترنت در ابتدا، با انگیزه همکاری، دسترسی چند سویه به

منابع و مهارت‌های محاسباتی و امکان‌پذیری کار در

مقدمه

نشان می‌دهند که اعتیاد می‌تواند جنبه‌های گسترده رفتاری را نیز در بر بگیرد [۷].

با توجه به اهمیت آسیب‌شناسی فضای مجازی در توسعه جوامع، در کشور ایران نیز در سال‌های اخیر به فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات توجه زیادی شده است، ولیکن در این رابطه آسیب‌های جدی وجود دارد که ضروری است به ریشه‌یابی آن پرداخت [۸]. کشور ما از نظر تعداد کاربران اینترنت در بین کشورهای جهان رتبه ۱۳ را دارد و ۵۶ میلیون نفر از جمعیت ۸۰ میلیون نفری ایران دسترسی به اینترنت دارند که ضریب نفوذی معادل ۷۰ درصد از جمعیت ایران را شامل می‌شود و بر این اساس در طبقه‌بندی اتحادیه جهانی مخابرات، کشور ایران در استفاده و دسترسی عموم جامعه از اینترنت جزء کشورهای متوسط به شمار می‌رود [۹-۱۱].

یک فرد آسیب‌دیده که زمینه اجتماعی و روان‌شناختی گرایش به مواد مخدر دارد چنانچه با «فرصت» های دسترسی که دارد در گروه‌های همسالان منحرف مواجه شود در معرض اعتیاد به مواد مخدر قرار می‌گیرد، اگر همین فرد این «فرصت» را در ایجاد رابطه هیجانی و تنوع‌آور با وجوه متعدد اینترنت و دنیای مجازی داخل آن بیابد در این مورد از اعتیاد غوطه‌ور خواهد شد [۱۲، ۱۰]. برخی از تحقیقات به عمل آمده حاکی از آن است که اعتیاد به اینترنت در مواردی حتی از اعتیاد به مواد مخدر نیز لذت‌بخش‌تر گزارش شده است [۱۳، ۱۴]. پژوهشگران متخصص در حوزه اینترنت همگی بر ماهیت اعتیادآور اینترنت به خصوص در قشر دانشجو تأکید داشته‌اند [۱۵، ۵].

اعتیاد به اینترنت یک پدیده‌ی جهانی با سطح دامنه شیوع متفاوتی از ۵ تا ۲۵ درصد جمعیت دانشجویان امریکا، چین، کره، انگلیس، استرالیا، تایوان، ژاپن، کشورهای اروپای شرقی و غربی است [۱۶-۱۸]. با توجه به پژوهش‌های مختلف انجام شده در کشور ایران و با توجه به گسترش و فراگیر شدن استفاده از اینترنت در جامعه به ویژه در میان قشر دانشجو و با نظر به این‌که مسئله اعتیاد به اینترنت در دانشگاه‌های ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته و شیوع آن در حد متوسط و

زمینه‌های بین‌رشته‌ای علوم و مهندسی شروع شد، اما از اواسط دهه ۱۹۹۰ اینترنت با ارائه خدمات از طریق شبکه تار عنکبوتی وب به صورت یک شبکه همگانی و جهانی درآمد. وابسته شدن اکثر فعالیت‌های بشر به اینترنت در مقیاسی بسیار عظیم و در زمانی چنین کوتاه، حکایت از آغاز دوران تاریخی نوینی در عرصه‌های گوناگون علوم، فن‌آوری و به خصوص در نحوه تفکر انسان دارد [۱]. این ابزار نوین ارتباطی، افزون بر جنبه‌های مثبت نظیر دستیابی به منابع جدید و روزآمد، آگاهی از پژوهش‌ها و امکان برقراری ارتباط بین پژوهشگران، اثرات زیان‌باری نیز به همراه دارد. در این خصوص، روان‌شناسان از نوع جدیدی از اعتیاد به نام اعتیاد اینترنتی یا اعتیاد مجازی سخن می‌گویند که نخستین بار توسط گلدبرگ در سال ۱۹۹۵ مطرح شد [۲].

اعتیاد به اینترنت نوعی اختلال کنترل تکانه است که به استفاده بیش از حد از اینترنت اطلاق می‌شود و سایر فعالیت‌های اجتماعی فرد را تحت الشعاع قرار می‌دهد و منجر به افت عملکرد وی در حوزه‌های مختلف شغلی، علمی، حرفه‌ای، خانوادگی، اقتصادی، روان‌شناختی و نادیده انگاشتن روابط در دنیای واقعی مثل دوستان و خانواده می‌شود [۳، ۴]. علاوه بر این در دیگر مطالعات مشخص شده است که اعتیاد به اینترنت پدیده‌ای مزمن، فراگیر و عودکننده است که با صدمات جدی جسمانی، مالی، خانوادگی، اجتماعی و روانی همراه است و منجر به اختلال در عمل‌کردهای فردی و اجتماعی، کم‌رویی، اضطراب و خیال‌پردازی می‌شود و در نهایت باعث نادیده گرفتن روابط خانوادگی، از هم‌گسیختگی روابط اجتماعی، افت تحصیلی، و ایجاد مشکلات شغلی می‌گردد. این وابستگی رفتاری به اینترنت، صرف‌نظر از این‌که یک بیماری یا آسیب روانی است، به عنوان یک معضل اجتماعی حتی در بین جامعه دانشگاهی تلقی می‌گردد [۵، ۶].

در گذشته مفهوم اعتیاد به طور مشخص به وابستگی بدنی و روانی به مواد فیزیکی و داروهای شیمیایی اطلاق می‌شد و الگوهای رفتاری را شامل نمی‌شد، اما تحقیقات دهه‌های اخیر

این خصوص بررسی علمی به عمل آید. بررسی اولیه پژوهشگر نشان داد که تاکنون رابطه بین دو موضوع سواد اطلاعاتی و میزان اعتیاد به اینترنت در بین جوانان و دانشجویان کشور ایران مورد بررسی و سنجش قرار نگرفته است، لذا با توجه به خلأ پژوهشی در کشور ایران، ضروری است که میزان سواد اطلاعاتی به عنوان یک عامل و متغیر با اهمیت نسبت به تاثیرگذاری بر روی میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان مورد بررسی قرار بگیرد. از طرفی دیگر، طبق مطالعات انجام شده قبلی که نشان داده‌اند افزایش اعتیاد به اینترنت، منجر به کاهش سطح سلامت عمومی می‌شود [۲۰، ۱۸، ۷، ۵]. هدف این پژوهش در درجه اول تعیین وضعیت میزان سواد اطلاعاتی و میزان اعتیاد به اینترنت و یافتن رابطه بین این دو متغیر در بین دانشجویان می‌باشد و در درجه بعدی به دنبال تائید مطالعات قبلی و اثبات این نکته است که اعتیاد به اینترنت خود باعث تاثیرگذاری بر روی سلامت عمومی می‌باشد و سواد اطلاعاتی هم می‌تواند به صورت غیر مستقیم در این امر سهیم باشد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه توصیفی-تحلیلی در سال ۱۳۹۵ و به منظور بررسی ارتباط میان سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت و تأثیر آن بر سلامت عمومی بر روی ۳۶۵ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران انجام شد. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌بندی شده بود که به تناسب تعداد دانشجویان هر دانشکده، نسبتی از جامعه کل به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید و هم‌چنین تناسب تعداد دانشجویان دختر که حدود ۶۵ درصد تعداد کل دانشجویان بود، برای انتخاب حجم نمونه در نظر گرفته شد. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از هر کدام از این طبقات (دانشکده‌ها) نمونه مورد نیاز انتخاب شد. معیار ورود به نمونه مشتمل بر تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی ایران حداقل به مدت یک سال، دانشجو بودن در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد یا دکترا و تمایل به شرکت در مطالعه بود. معیار خروج از نمونه شامل عدم

پایین تر است، به نظر می‌رسد با افزایش روزافزون استفاده از اینترنت در ایران، این امر می‌تواند بهداشت روانی و جسمانی دانشجویان را متأثر ساخته و در آینده شاهد مشکلات ناشی از اعتیاد به اینترنت قرار بگیریم [۲۰، ۱۹، ۱۳].

محققان بر این باورند که امروزه موضوع شیوع اعتیاد به اینترنت در جوانان می‌تواند به منزله بحرانی جدی در زندگی فردی و اجتماعی آنان مورد بحث قرار گیرد و در این ارتباط بیان شده است که محیط‌های آموزشی نظیر دانشگاه‌ها محل مناسبی برای اعتیاد به اینترنت هستند و دانشجویان بنا به مقتضیات سنی و ماهیت شغلی خود در معرض اعتیاد به اینترنت قرار دارند و پیش‌بینی شده است که با استفاده بیش‌تر از اینترنت به صورت خدمات تلفن همراه و استفاده از شبکه‌های اجتماعی در آینده شاهد افزایش بیش‌تر شیوع اعتیاد به اینترنت خواهیم شد [۲۱].

آن‌چنان‌که در پژوهش لنج و لی (۲۰۱۲) نشان داده شده است اعتیاد به اینترنت نقش مخربی در توسعه عمل‌کرد تحصیلی دانشجویان دارد و افزایش سواد اطلاعاتی علاوه بر آن‌که به عنوان خدمتی ارزنده در آموزش و امور پژوهشی محسوب می‌شود، باعث افزایش سرعت دستیابی به اطلاعات شده و از طرفی منجر به کاهش زمان استفاده از اینترنت و فضای مجازی خواهد شد [۱۵].

بررسی و شناخت نیاز اطلاعاتی و استفاده به موقع از اطلاعات تولید شده توسط ابزارهای ارتباط جمعی و رایانه‌ها، نشان‌دهنده سواد اطلاعاتی افراد می‌باشد و با در نظر گرفتن این نکته که سواد اطلاعاتی به عنوان مجموعه‌ای از مهارت‌ها به منظور توانایی در شناخت نیاز اطلاعاتی و هم‌چنین توانایی استفاده هدفمند از منابع اطلاعاتی موثر می‌باشد، به عنوان یک عامل توانمندسازی فردی در استفاده هدفمند از منابع اطلاعاتی در نظر گرفته می‌شود [۱۵].

با توجه به نقش مؤثر سواد اطلاعاتی از یک سو و تأثیر مخرب اعتیاد به اینترنت در توسعه عمل‌کرد تحصیلی دانشجویان از سوی دیگر، و با در نظر گرفتن اهمیت دانشجویان به عنوان قشر پیشرو در جوامع، ضروری است در

آزمایی، روایی و پایایی آن را تأیید کرده‌اند [۲۹-۲۷]. در این مطالعه نیز با آلفای کرونباخ ۰/۸۸ مورد تأیید مجدد قرار گرفت.

پرسش‌نامه سلامت عمومی GHQ-28 نیز یک ابزار استاندارد و شامل ۲۸ سؤال است که در چهار حیطه نشانه‌های جسمانی، علائم اضطرابی، اختلال در عمل‌کرد اجتماعی و افسردگی طبقه‌بندی می‌شود. در روش نمره‌گذاری لیکرت که در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفت، به هر یک از سؤالات نمره‌ای بین صفر تا ۳ تعلق می‌گیرد و در نتیجه نمره کل از صفر تا ۸۴ متغیر خواهد بود. نمرات بالاتر بر بدتر بودن وضعیت سلامت عمومی فرد دلالت دارد. از این پرسش‌نامه در مطالعات متعدد در داخل کشور استفاده شده و روایی و پایایی آن به تأیید رسیده است [۳۰، ۳۱].

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های کلموگروف-اسمیرنوف، تی دو گروه مستقل و ضریب همبستگی پیرسون در سطح معنی‌دار ۰/۰۵ درصد استفاده شد. نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ بوده است.

نتایج

در مطالعه حاضر از مجموع ۳۶۵ نفر نمونه‌ی مورد بررسی، ۳۵/۹ درصد از مشارکت‌کنندگان مذکر و ۶۴/۱ درصد مؤنث بودند. میانگین سنی نمونه مورد مطالعه ۲۴ سال با دامنه ۱۹ تا ۲۸ سال بود. مطابق جدول ۱ اکثریت آن‌ها از نظر تحصیلات، دانشجوی کارشناسی (۵۰/۱ درصد) بودند، دانشجوی کارشناسی ارشد (۳۱ درصد)، دانشجوی پزشکی عمومی ۱۲/۹ و دانشجویان دکتری تخصصی ۶ درصد بودند. از لحاظ وضعیت اعتیاد به اینترنت مشخص شد که بیش‌تر افراد سالم (۶۸/۸ درصد) بودند و حدود ۲۹/۹ درصد در معرض اعتیاد به اینترنت و ۱/۳ درصد اعتیاد به اینترنت داشتند. با استفاده از آزمون‌های آماری کلموگروف-اسمیرنوف مشخص شد که داده‌ها دارای توزیع نرمال می‌باشند ($p=0/20$).

رضایت جهت شرکت در مطالعه یا هر گونه نقص در تکمیل ابزار جمع‌آوری داده‌ها بود.

ابزار گردآوری در این مطالعه ۳ پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی، اعتیاد به اینترنت یانگ و سلامت عمومی GHQ-28 بود که در ابتدای پرسش‌نامه‌ها مشخصات دموگرافیک افراد و ۸ سؤال در مورد ویژگی فردی شرکت‌کنندگان (از جمله سن، جنس، وضعیت تأهل، رشته و مقطع تحصیلی، محل سکونت، نحوه اتصال به اینترنت و میزان استفاده از اینترنت در طول شبانه‌روز) سؤال گردید.

در بخش اول از پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی استفاده شد؛ اگرچه پایایی و روان‌سنجی پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی (ILT) در مطالعات خارجی متعدد مورد تأیید قرار گرفته است [۲۲، ۲۳]، ولیکن با توجه به تفاوت‌های فرهنگی، آموزشی و اجتماعی کشور ایران از پرسش‌نامه طراحی شده داخلی که در چندین مطالعه مورد تأیید قرار گرفته است [۲۴-۲۶]، استفاده شد و برای سنجش مجدد پایایی این ابزار، روش تکرار آزمون به کار گرفته شد که با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ مورد تأیید نهایی قرار گرفت. تمام گویه‌های این پرسش‌نامه از نوع پاسخ بسته بود و با استفاده از طیف پنج ارزشی لیکرت از شماره یک به معنای ارزشی کاملاً مخالفم تا شماره پنج به معنای ارزشی کاملاً موافقم ارائه شد.

پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت کیمبرلی یانگ یک پرسش‌نامه استاندارد می‌باشد و این مقیاس مشتمل بر ۲۰ عبارت است و با استفاده از مقیاس پنج نقطه‌ای لیکرت (به‌ندرت، گاه‌گاهی، اغلب، بکرات، همیشه) مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. حداقل نمره کسب‌شده از این مقیاس ۲۰ و حداکثر ۱۰۰ می‌باشد. بر اساس نمره‌های کسب‌شده از این مقیاس افراد در سه گروه، عدم اعتیاد به اینترنت (نمرات بین ۴۹-۲۰)، در معرض اعتیاد به اینترنت (نمرات بین ۷۹-۵۰) و اعتیاد به اینترنت (نمرات بین ۱۰۰-۸۰) قرار می‌گیرند. این پرسش‌نامه استاندارد است و روایی و پایایی آن در مطالعات قبلی با آلفای کرونباخ ۰/۹ گزارش شده است. نسخه فارسی این مقیاس در ایران نیز مورد استفاده قرار گرفته و در راستی

در آزمون سواد اطلاعاتی که دارای ۳۵ گویه می‌باشد، نمرات آزمودنی‌ها بین ۴۲ و ۱۷۵ متغیر بود. میانگین نمره سواد اطلاعاتی ۱۲۵/۴ می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۱. توزیع فراوانی دانشجویان مورد مطالعه بر حسب برخی از مشخصات فردی

مشخصات فردی	تعداد	درصد
جنس	زن	۲۳۴
	مرد	۱۳۱
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۱۸۳
	کارشناسی ارشد	۱۱۳
	پزشکی عمومی	۴۷
	دکتری تخصصی	۲۲
سطوح اعتیاد به اینترنت	عدم اعتیاد به اینترنت	۲۵۱
	در معرض اعتیاد به اینترنت	۱۰۹
	اعتیاد به اینترنت	۵

جدول ۲. داده‌های توصیفی سواد اطلاعاتی و هریک از ابعاد آن در بین دانشجویان مورد مطالعه

حیطه های سواد اطلاعاتی	تعداد	حداقل نمره	حداکثر نمره	میانگین	انحراف معیار
تعیین و تشخیص نیاز اطلاعاتی	۳۶۵	۹	۴۵	۳۳/۲	۵/۷
جایابی و دسترسی به اطلاعات	۳۶۵	۸	۴۰	۲۶/۸	۶
ارزیابی اطلاعات	۳۶۵	۱۱	۵۵	۳۹/۱	۸
استفاده مؤثر و مسئولانه اطلاعات	۳۶۵	۸	۳۵	۲۶/۲	۵/۵
سواد اطلاعاتی	۳۶۵	۴۲	۱۷۵	۱۲۵/۴	۲۱/۱

جدول ۳. بررسی رابطه بین وضعیت اعتیاد به اینترنت و سواد اطلاعاتی دانشجویان مورد مطالعه

وضعیت اعتیاد به اینترنت	سواد اطلاعاتی			
	بالا	متوسط	پایین	جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
عدم اعتیاد	۱۰۵	۷۹/۵	۱۴۱	۶۳/۸
در معرض اعتیاد به اینترنت	۲۷	۲۰/۵	۷۵	۳۳/۹
معتاد به اینترنت	۰	۰	۲/۳	۵
جمع	۱۳۲	۱۰۰	۲۲۱	۱۰۰

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار نمرات ابعاد چهارگانه سلامت عمومی بر حسب شدت اعتیاد به اینترنت

ابعاد سلامت عمومی	اعتیاد به اینترنت		
	در معرض اعتیاد و افراد معتاد به اینترنت	عدم اعتیاد	
p-value	انحراف معیار	انحراف معیار	
اختلال جسمانی	۶/۲±۲/۶	۷/۸±۲/۳	<۰/۰۰۱
اختلال افسردگی	۴/۳±۲/۱	۵/۵±۲/۱	۰/۰۰۳
اختلال اضطرابی	۲/۲±۲/۳	۸/۹±۱/۸	<۰/۰۰۱
اختلال عملکرد اجتماعی	۷/۵±۲/۱	۳/۷±۳/۵	<۰/۰۰۱
نمره کل سلامت عمومی	۲۰/۳±۵/۹	۲۵/۶±۶/۸	<۰/۰۰۱

۶۰/۵ درصد دانشجویان سواد اطلاعاتی متوسط، ۳/۳ درصد پایین و ۳۶/۲ درصد دارای سواد اطلاعاتی بالا داشتند. بین سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت همبستگی معکوس و معنی‌داری دیده شد ($r = -0.45$ و $p < 0.001$) (جدول ۳).

میانگین نمره سلامت عمومی در بعد اختلال جسمانی در گروه دارای اعتیاد به اینترنت نسبت به افراد سالم پایین‌تر بود ($P < 0.001$)، در بعد افسردگی ($P = 0.003$) و همچنین در بعد اضطراب ($P < 0.001$) افراد دارای اعتیاد به اینترنت به ترتیب افسردگی و اضطراب بیش‌تری داشتند. ولی از لحاظ کارکرد اجتماعی دانشجویان با نشانه‌های اعتیاد به اینترنت وضعیت بهتری نسبت به گروه عدم اعتیاد به اینترنت نشان داد ($P < 0.001$) (جدول ۴).

میانگین و انحراف معیار نمرات پرسش‌نامه سلامت عمومی در گروه در معرض اعتیاد به اینترنت 20.3 ± 5.9 می‌باشد و گروه دوم افراد بدون نشانه اعتیاد به اینترنت، عدد 25.6 ± 6.8 می‌باشد که بیانگر آن است که افرادی که دارای اعتیاد به اینترنت نیستند دارای سلامت عمومی بالاتری می‌باشند ($P < 0.001$).

بحث و نتیجه گیری

اینترنت یکی از منابع مهم جهت دسترسی به متون علمی در دانشگاه‌ها و مراکز علمی محسوب می‌شود که دانشجویان، جهت برآوردن اهداف حرفه‌ای و شخصی خود از آن استفاده می‌کنند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که بین سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت رابطه معنادار و معکوس وجود دارد و افزایش سواد اطلاعاتی می‌تواند منجر به کاهش زمان تلف شده در محیط مجازی شده و اعتیاد به اینترنت را کاهش دهد. از طرفی در مطالعات قبلی و در این مطالعه مشخص شد که با کاهش اعتیاد به اینترنت، سلامت عمومی افزایش می‌یابد که نتایج این مطالعه با بسیاری از مطالعاتی قبل همخوانی دارد.

نتایج مطالعه وگمن و همکارانشان (۲۰۱۵) در خصوص سواد اینترنتی، سواد اطلاعاتی و استفاده اعتیادآور از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی بر روی تعداد ۳۳۴ نمونه از دانشجویان، نشان داد که افزایش مهارت‌های فردی مانند سواد اطلاعاتی بالا می‌تواند حالت پیشگیرانه در استفاده از شبکه‌های مجازی و اینترنت داشته و در نهایت از میزان اعتیاد به اینترنت کاسته و تأثیر مثبتی در عمل‌کرد آکادمیک دانشجویان داشته باشد [۱]، نتایج مطالعه فوق با نتایج این مطالعه همخوانی دارد.

در مطالعه دیگری که توسط جانگ و همکارانش (۲۰۱۴) در خصوص ارتباط سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان کشور کره جنوبی انجام شد محققان ارتباط بین مدت زمان استفاده از اینترنت در بین آن‌ها و میزان پیشرفت تحصیلی را مورد توجه قرار داده‌اند و بر اساس نتایج حاصله ارتباط مثبتی بین سواد اینترنتی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان مورد مطالعه به دست آمد [۳۲].

نتایج مطالعه لموس و همکارانش (۲۰۱۴) نشان داد، کسانی که به صورت بیمارگونه از اینترنت استفاده می‌کردند، نمرات بالایی در افسردگی و اضطراب داشتند و میزان عزت‌نفس کم‌تری داشتند و علاوه بر این، جنسیت نیز به‌طور قابل توجهی در این نتایج مؤثر بود که پسران در مقایسه با دختران وابستگی بیش‌تری به اینترنت داشتند، اما در مطالعه

حاضر از لحاظ جنسیت اختلاف آماری معناداری بین پسران و دختران در میزان اعتیاد به اینترنت مشاهده نشد [۳۳].

طبق نظریه‌ی داگلاس و همکاران (۲۰۰۸) اعتیاد به اینترنت، استفاده اجباری افراطی از این ابزار است که فرد در صورت محروم شدن از آن بسیار تحریک‌پذیر می‌گردد و از خود رفتارهای توأم با کج‌خلقی بروز می‌دهد و سلامت عمومی فرد کاهش می‌یابد [۳۴]. در مطالعاتی که توسط کو و همکاران (۲۰۰۸)، صورت گرفت نشان داده شد که در کاربران معتاد به اینترنت اختلالات خلقی نظیر افسردگی، انزوای اجتماعی و پرخاشگری شیوع بیش‌تری نسبت به افراد عادی دارد [۳۵]. در این مطالعه نیز بین اعتیاد به اینترنت و ابعاد سلامت عمومی (اختلال جسمانی، افسردگی، اضطراب و کارکرد اجتماعی) اختلاف آماری معنی‌داری مشاهده شد که مطالعه داگلاس و کو را تأیید می‌کند. کائو و سو (۲۰۰۷) در مطالعه خود روی نوجوانان چینی نشان دادند که ۸۸ درصد از نوجوانان چینی از اینترنت استفاده می‌کنند که از بین آن‌ها ۲/۴ درصد از آن‌ها معتاد اینترنت هستند که این مسئله می‌تواند بر سلامت جسمی، روانی و زندگی خانوادگی آن‌ها نیز تأثیر بگذارد و منجر به افسردگی در آن‌ها شود [۳۶] و نتایج حاصل از مطالعه آن‌ها با این مطالعه همخوانی دارد. نیمز و همکاران (۲۰۰۵) نیز بین سلامت عمومی کاربران وابسته به اینترنت و افزایش ساعات کار آن‌ها با اینترنت رابطه منفی معنی‌دار مشاهده نمودند و نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و سلامت جسمانی ارتباط معکوس و معنی‌دار وجود دارد، به‌طوری‌که سلامت جسمانی در گروه در معرض به اعتیاد و معتاد، پایین‌تر از افراد عادی است [۳۷]، که نتایج مطالعه آن‌ها با نتایج این مطالعه همخوانی دارد. علت برخی از این شباهت‌ها به دلیل آن است که وابستگی به محیط اینترنت صرف نظر از این‌که در هر جامعه‌ای که مطالعه صورت گرفته باشد، عواقب تقریباً یکسانی دارد، من جمله این‌که این نوع وابستگی منجر به عدم تحرک و صرف زمان بسیار زیادی در محیط اینترنت و شبکه‌های مجازی شده و فرد از محیط واقعی و داشتن ارتباط مستقیم با دیگران فاصله می‌گیرد و از

زحمات معاونت پژوهشی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی و کلیه کسانی که ما را در انجام این مطالعه یاری کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

[1] Wegmann E, Stodt B, Brand M. Addictive use of social networking sites can be explained by the interaction of Internet use expectancies, Internet literacy, and psychopathological symptoms. *J Behav Addict* 2015; 4: 155-162.

[2] Goldberg I. Internet-addiction-support-group-for those with acute or chronic internet addiction disorder. message posted to internet addiction support group, archived on March 1995; 16: 1995.

[3] Odacı H, Çelik ÇB. Internet dependence in an undergraduate population: the roles of coping with stress, self-efficacy beliefs, and sex role orientation. *J Educ Comput Res* 2017; 55: 395-409.

[4] Young KS. Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery: John Wiley & Sons; 1998.

[5] Lee HW, Choi JS, Shin YC, Lee JY, Jung HY, Kwon JS. Impulsivity in internet addiction: a comparison with pathological gambling. *Cyberpsych Beh Soc N* 2012; 15: 373-377.

[6] Greenfield D. Virtual addiction: help for netheads, cyberfreaks, and those who love them. *Adolescence* 2000; 35: 223.

[7] Floros G, Siomos K, Antoniadis D, Bozikas VP, Hyphantis T, Garyfallos G. Examining personality factors and character defenses assists in the differentiation between college students with Internet addiction and unaffected controls. *Pers Individ Dif* 2015; 86: 238-242.

[8] Langarizadeh M, Moghbeli F. Applying naive bayesian networks to disease prediction: a systematic review. *Acta Inform Med* 2016; 24: 364-369.

[9] Rastgar S, Abdollahi M, Shahgholian M. Internet addiction, social intimacy and happiness in college students. *J Iran Psychol* 2015; 11: 159-168. (Persian).

[10] Beyrami M, Movahedi Y, Movahedi M. The relationship between perceived social support and the feeling of social-emotional loneliness with internet addiction in university students. *Soc Cogn* 2015; 2: 109-122.

[11] Alipour J, Safari Lafti S, Askari Majdabadi H, Yazdiyani A, Valinejadi A. Factors affecting hospital information system acceptance by caregivers of educational hospitals based on technology acceptance model (TAM): A study in Iran. *IIOAB* 2016; 119-123.

[12] Ko CH, Yen JY, Chen CS, Chen CC, Yen CF. Psychiatric comorbidity of internet addiction in college students: an interview study. *CNS Spectr* 2008; 13: 147-153.

[13] Kiany T, Fallahi Khoshknab M, Dalvandi A, Hosaini M, Nourozi K. Internet addiction and its related factors among nursing students in Tehran University of Medical Sciences in 2013. *J Nurs Educ* 2014; 2: 50-62. (Persian).

[14] Caplan SE. Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Comput Hum Behav* 2002; 18: 553-575.

[15] Leung L, Lee PS. Impact of internet literacy, internet addiction symptoms, and internet activities on

طرفی از زندگی عادی و تحصیل خود عقب می‌ماند، عواقب بعدی آن منزوی شدن فرد و فاصله گرفتن از اطرافیان و اعضای خانواده می‌باشد که خود منجر به مشکلات خانوادگی و افزایش اضطراب و افسردگی می‌گردد. علت برخی از تفاوت‌ها در نتایج این مطالعه با مطالعه دیگران به دلیل متفاوت بودن جامعه پژوهش می‌باشد.

از جمله محدودیت‌های مطالعه حاضر، استفاده از پرسش‌نامه به عنوان ابزار اندازه‌گیری بود که می‌توان در مطالعات بعدی از روش مصاحبه و تحلیل محتوی نیز برای بررسی دقیق‌تر استفاده کرد، در این مطالعه فقط دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران مورد مطالعه قرار گرفتند که پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی در دانشگاه‌های مختلف گروه‌های علوم پزشکی و غیرپزشکی در سطح کشور و با حجم نمونه بیشتر استفاده کرد تا به نتایج دقیق‌تری دست یافت.

با توجه به یافته‌های این پژوهش مشخص شد که میزان اعتیاد به اینترنت در دانشجویان در سطح متوسطی قرار دارد و هر چه سواد اطلاعاتی بالاتر باشد، میزان اعتیاد به اینترنت کاهش می‌یابد و کاهش اعتیاد به اینترنت موجب افزایش سلامت عمومی دانشجویان خواهد شد، بنابراین سواد اطلاعاتی به صورت غیر مستقیم در افزایش سلامت عمومی دانشجویان موثر می‌باشد. لذا با توجه به اهمیت دانشجویان به عنوان قشر پیشرو در جوامع و نقش مهم آن‌ها در ارتقاء سطح فرهنگی و علمی افراد در جامعه، می‌بایست برنامه‌ریزی‌های لازم از طرف مسئولین دانشگاه‌ها برای افزایش سواد اطلاعاتی دانشجویان در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه تدوین و اجرایی شود، تا اثرات نامطلوب استفاده از اینترنت کاهش یابد و از طرفی سلامت عمومی جامعه افزایش یابد.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل طرح پژوهشی مصوب دانشگاه علوم پزشکی ایران به شماره ۲۶۸۹۳ می‌باشد که با حمایت مالی معاونت پژوهشی این دانشگاه انجام شده است، بدین وسیله از

- [27] Pawlikowski M, Altstötter-Gleich C, Brand M. Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Comput Hum Behav* 2013; 29: 1212-1223.
- [28] Ranjbar H, Thatcher A, Greyling M, Arab M, Nasri N. Validation of the persian version of the Pmroblematic Internet Use Questionnaire (PIUQ). *Iran J Psychiatry* 2014; 9: 248-252. (Persian).
- [29] Nastizai N. The relationship between general health and internet addiction. *Zahedan J Res Med Sci* 2009; 11: 21-27. (Persian).
- [30] Nazifi M, Mokarami H, Akbaritabar A, Faraji Kujerdi M, Tabrizi R, Rahi A. Reliability, validity and factor structure of the persian translation of general health questionnaire (ghq-28) in hospitals of kerman university of medical sciences. *J Fasa Univ Med Sci* 2014; 3: 336-342. (Persian).
- [31] Khosravi A, Mousavi SA, Chaman R, Kish MS, Ashrafi E, Khalili M, et al. Reliability and validity of the Persian version of the World Health Organization-five well-being index. *IJHS* 2015; 1: 9-17.
- [32] Jung YE, Leventhal B, Kim YS, Park TW, Lee SH, Lee M, et al. Cyberbullying, problematic internet use, and psychopathologic symptoms among Korean youth. *Yonsei Med J* 2014; 55: 826-830.
- [33] Lemos IL, Abreu CNd, Sougey EB. Internet and video game addictions: a cognitive behavioral approach. *Arch Clin Psychiat* 2014; 41: 82-88.
- [34] Douglas AC, Mills JE, Niang M, Stepchenkova S, Byun S, Ruffini C, Lee SK, Loutfi J, Lee JK, Atallah M. Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996-2006. *Comput Hum Behav* 2008; 24: 3027-3044.
- [35] Ko CH, Yen JY, Chen CS, Chen CC, Yen CF. Psychiatric comorbidity of internet addiction in college students: an interview study. *CNS Spectr* 2008; 13: 147-153.
- [36] Cao F, Su L. Internet addiction among Chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child Care Hlth Dev* 2007; 33: 275-281.
- [37] Niemz K, Griffiths M, Banyard P. Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychol Behav* 2005; 8: 562-570.
- academic performance. *Soc Sci Comput Rev* 2012; 30: 403-418.
- [16] Yan W, Li Y, Sui N. The relationship between recent stressful life events, personality traits, perceived family functioning and internet addiction among college students. *Stress Health* 2014; 30: 3-11.
- [17] Kuss DJ, Griffiths MD, Binder JF. Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Comput Hum Behav* 2013; 29: 959-966.
- [18] Chun J, Shim H, Kim S. A meta-analysis of treatment interventions for internet addiction among Korean adolescents. *Cyberpsych Beh Soc N* 2017; 20: 225-231.
- [19] Solhi M, Farhandi H, Armoon B. Internet addiction among B. SC. students in Health Faculty, Tehran university of Medical Sciences. *Razi J Med Sci* 2013; 20: 40-47. (Persian).
- [20] Naseri L, Mohamadi J, Sayehmiri K, Azizpoor Y. Perceived social support, self-esteem, and internet addiction among students of Al-Zahra university, Tehran, Iran. *Iran J Psychiatry Beh Sci* 2015; 9: e421. (Persian).
- [21] Mohammadbeigi A, Valizadeh F, Mirshojaee SR, Ahmadli R, Mokhtari M, Ghaderi E, et al. Self-rated health and internet addiction in Iranian medical sciences students; prevalence, risk factors and complications. *Int J Biomed Sci* 2016; 12: 65-70. (Persian).
- [22] Boh Podgornik B, Dolničar D, Šorgo A, Bartol T. Development, testing, and validation of an information literacy test (ILT) for higher education. *J Assoc Inf Sci Tech* 2016; 67: 2420-2436.
- [23] Cameron L, Wise SL, Lottridge SM. The development and validation of the information literacy test. *Coll Res Lib* 2007; 68: 229-237.
- [24] Momeni M, Valizadeh S, Ghorbani R. A survey on the information literacy of final-year students studying at Semnan University of Medical Sciences (2012). *Koomesh* 2014; 502-510. (Persian).
- [25] Keshavarz H, Givi E, Reza M, Vafaeian A, Khademian M. Information literacy self-efficacy dimensions of post graduate students: validating a Persian version scale. *Libri* 2017; 67: 75-86.
- [26] Karimi Z, Ashrafi-rizi H, Papi A, Shahrzadi L, Hassanzadeh A. Effect of information literacy training course on information literacy skills of undergraduate students of Isfahan University of Medical Sciences based on ACRL standards. *J Educ Health Promot* 2015; 4: 76.

The relationship between information literacy, Internet addiction and general health of an Iranian medical students

Mostafa Langarizadeh (Ph.D)¹, Majid Naghipour (Ph.D Candidate)^{*2}, Ali Valinejadi (Ph.D)³, Seyed Mohsen Tabatabaei (Ph.D Candidate)², Omid yousefianzadeh (Ph.D Candidate)¹, Somayeh Jahani Keraroudi (B.Sc)¹, Zahra Moradpour Shamami (M.Sc)⁴, Abasat Mirzaei (Ph.D)^{5,6}, Arezoo Abbaszadeh Fallah (M.Sc)⁷

1- Department of Health Information Management, School of Health Management and Information Sciences, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2- Department of Health Information Management, School of Health Management and Information Sciences, International Campus (IUMS-IC), Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

3- Social Determinants of Health Research Center, Department of Health Information Technology, School of Allied Medical Sciences, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

4- Department of Psychology, School Human Sciences, Science and Research Branch, Azad University, Tehran, Iran

5- Department of Health Services Management, Tehran Medical Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

6- Health Economics Policy Research Center, Tehran Medical Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

7- Department of Information Technology Management, School of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

* Corresponding author. +98 9120256252 mnaghipour@gmail.com

Received: 13 Aug 2017; Accepted: 10 Dec 2017

Introduction: Given the prevalence of Internet use worldwide and its existing risks to societies especially the youngsters, information literacy can affect the use of Internet. Hence, the objective of present study is to assess the relationship between information literacy and Internet addiction and then to investigate the relationship between Internet addiction and general health of students in Iran University of Medical Sciences.

Materials and Methods: It is an analytical cross-sectional study which was conducted during 2016 on students in Iran University of Medical Sciences (Tehran, Iran). The sample size for the surveyed community of 6,500 university students was 362 from the Cochran sample size formula. Then, using a simple random sampling method, from each of the colleges, the sample size was selected according to the student population. Three questionnaires of information literacy, Yang's Internet addiction, and general health scale (GHQ-28) were distributed among students. Finally, 365 questionnaires were collected and analyzed.

Results: 29.9% of students were about to be addicted to the Internet, 1.3% had symptoms of Internet addiction and 68.8% had no addiction. In terms of information literacy, most of the students were in moderate level (60.5% moderate, 3.3% low, and 36.2% high information literacy level). There was a significant inverse relationship between increasing of information literacy and the Internet addiction ($r = -0.45$ and $p < 0.001$). The score of general health demonstrated an inverse and significant relationship in different levels of Internet addiction ($P < 0.001$).

Conclusion: According to the findings of this study, it was perceived that the higher the information literacy, the lower the level of Internet addiction; besides, reduction of internet addiction increased the general health of students. Therefore, considering the importance of students as the leading group in societies, and favorable consequences of increased information literacy, universities' authorities have to develop and run specific programs within the educational and research schedule in order to increase the students' information literacy. Accordingly, undesirable outcomes of Internet use would be diminished and general health of society would be improved.

Keywords: Information Literacy, Internet Addiction, General Health.